

Reshoring

Reshoring

UITGEBRACHT AAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

NR. 1 - FEBRUARI 2021

Sociaal-Economische Raad

De Sociaal-Economische Raad (SER) adviseert het kabinet en het parlement over de hoofdlijnen van het te voeren sociaal en economisch beleid en over belangrijke wetgeving op sociaal-economisch terrein. Ook is de SER betrokken bij de uitvoering van enkele wetten.

De SER is in 1950 bij wet ingesteld. Zitting in de SER hebben vertegenwoordigers van ondernemers en van werknemers, en kroonleden (onafhankelijke deskundigen). De raad is een onafhankelijk orgaan dat door het gezamenlijke Nederlandse bedrijfsleven wordt gefinancierd.

De SER wordt bij de uitvoering van zijn functies bijgestaan door een aantal vaste en tijdelijke commissies. Enkele vaste commissies zijn onder bepaalde voorwaarden ook zelfstandig werkzaam.

Actuele informatie over de samenstelling en de werkzaamheden van de SER en zijn commissies, persberichten en het laatste nieuws zijn te vinden op de website van de SER. Ook alle adviezen die sinds 1950 zijn verschenen, zijn daar te vinden. Adviezen van de laatste jaren zijn ook in gedrukte vorm verkrijgbaar.

Wekelijks verschijnen nieuwe artikelen van het online SERmagazine op de SER-website. Daarin vindt u nieuws en achtergrondinformatie over de SER, de overleg-economie en belangrijke sociaal-economische ontwikkelingen. U kunt zich via de website ook gratis abonneren op de papieren versie van SERmagazine, die vijf keer per jaar verschijnt.

Sociaal-Economische Raad
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag
T 070 3499 525
E communicatie@ser.nl
www.ser.nl

©2021, Sociaal-Economische Raad

Alle rechten voorbehouden

Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Advies	11
Bijlagen	19
1. Adviesaanvraag	21
2. Samenstelling van de ad-hoc commissie Reshoring	23

Voorwoord

Voorwoord

De coronacrisis heeft kwetsbaarheden in mondiale productieketens van bedrijven blootgelegd die scherp koersen op just-in-time productie. Deze crisis heeft tevens laten zien dat we voor tal van medicijnen en beschermingsmiddelen aangewezen zijn op de wereldmarkt. Met name voor beschermingsmiddelen was Nederland vooral aangewezen op leveranciers uit China, die geconfronteerd werden met een plotselinge stijging van de binnenlandse en buitenlandse vraag naar hun producten.

Dit briefadvies verkent hoe bedrijven en overheden met deze kwetsbaarheden kunnen omgaan. Welke rol kan reshoring spelen als middel om tot meer leveringszekerheid te komen naast diversificatie van toeleveranciers, voorraadvorming en meer transparantie in de keten? Het advies gaat ook in op de vraag in hoeverre reshoring tot meer werkgelegenheid zal leiden. Reshoring wordt daarbij opgevat als het terughalen van activiteiten naar Nederland die in het verleden naar elders zijn uitbesteed.

Het briefadvies betoogt dat niet mag worden verwacht dat bedrijven veel meer tot reshoring zullen overgaan om tot meer leveringszekerheid in hun ketens te komen. Het is dus geen ‘wondermiddel’ waarmee meer leveringszekerheid en een versterking van de industrie bereikt kan worden. Maar zeker in tekortsituaties van essentiële producten zoals mondkapjes, kan reshoring een bijdrage leveren aan een hogere productie om aan een piekvraag te voldoen. Het is dan wel verstandig om daarbij zoveel mogelijk op Europees niveau samen te werken.

Deze relativerende conclusie ten aanzien van reshoring verplicht ons om aan te geven welke andere wegen er naast reshoring zijn om de toekomstbestendigheid van de Nederlandse industrie te garanderen. Daarbij zijn de volgende vragen aan de orde:

- Hoe kan Nederlands en Europees beleid bijdragen aan de toekomstbestendigheid van de industrie zodat werkgelegenheid behouden blijft en nieuwe hoogwaardige werkgelegenheid kan worden gecreëerd? Hoe kan de transitie naar een groene industrie in goede banen worden geleid en de industrie nog innovatiever worden?
- Waar liggen kwetsbaarheden in de ketens gezien ook de toenemende protectionistische tendensen in de wereldeconomie (denk ook aan de Brexit) en hoe moeten we daarmee omgaan?

Deze vragen gaan we beantwoorden in een uitgebreider advies over de bijdrage van de industrie aan het toekomstig verdienvermogen van Nederland dat in het eerste kwartaal van 2022 uitkomt. Wordt vervolgd dus.

Mariëtte Hamer
Voorzitter SER

Advies

Aan de Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
T.a.v. de heer ir. E.D. Wiebes
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

BETREFT	Briefadvies reshoring		
DEN HAAG	19 januari 2021	E-MAIL	b.van.riel@ser.nl
ONS KENMERK	20.69315	TOESTELNUMMER	070 3499 520
BIJLAGE(N)	Adviesaanvraag en samenstelling van de ad-hoc commissie Reshoring		

Geachte heer Van 't Wout,

Uw voorganger, de heer Wiebes, heeft de Denktank Coronacrisis van de SER op 19 juni jongstleden om advies gevraagd over hoe reshoring de Nederlandse maakindustrie kan versterken.¹ Hij geeft daarmee gevolg aan een motie van de Tweede Kamer.

Aangezien dit vraagstuk de kern van het sociaal-economisch beleid raakt, heeft het dagelijks bestuur van de SER besloten om deze adviesaanvraag in de SER te behandelen.

De heer Wiebes geeft in overweging om bij advisering het blikveld te richten op het hoofddoel, versterken van de concurrentiekracht van de Nederlandse industrie, waarbij hij reshoring als een resultante beschouwt van bedrijfsbeslissingen over optimalisering in de eigen bedrijfsvoering. Ook de SER is van mening dat reshoring geen doel op zich is maar een middel om tot robuustere ketens te komen of meer leverings-zekerheid te garanderen.

Dit briefadvies richt zich specifiek op reshoring. Daaronder verstaan we hier het terughalen van activiteiten naar Nederland die in het verleden zijn geoffshored. De SER werkt aan een uitgebreider advies waarin de bredere vraag naar de toekomst-

¹ Zie bijlage 1.

bestendigheid van de Nederlandse industrie in een meer onzekere wereld naar voren komt en hoe daarmee werkgelegenheid te behouden en nieuwe hoogwaardige werkgelegenheid te creëren. Gezien het feit dat de adviesvraag al enige tijd geleden werd gesteld, leek het ons gepast om alvast onze opvattingen over reshoring met u te delen. Het advies is voorbereid door een commissie onder voorzitterschap van prof. dr. Henri de Groot.²

Omggaan met economische onzekerheid

In brede zin komt de adviesvraag voort uit al langer levende maatschappelijke zorgen over de impact die globalisering heeft op onze welvaart en ons welzijn. Meer specifiek gaat het dan om de effecten van offshoring op werkgelegenheid en de kwetsbaarheid van onze open economie door de diepe verwevenheid met andere landen via internationale waardeketens.

Deze zorgen worden verstrekt door de huidige coronacrisis, die niet alleen heeft geleid tot een verlies aan banen en grote economische onzekerheid, maar ook heeft laten zien welke impact importafhankelijkheden omtrent medische producten kunnen hebben op het functioneren van de zorg.

In bredere zin spelen nog een aantal andere zorgen omtrent globalisering. Hierbij valt met name te denken aan toenemende geopolitieke spanningen, waarbij sommige landen een toevlucht zoeken tot protectionistische maatregelen, of aan de duurzaamheidsaspecten van lange productieketens. Deze zorgen zijn begrijpelijk en vragen om een uitgebreide en nauwgezette analyse. Om genoeg aandacht te kunnen besteden aan dit complexe onderwerp is een vervolgadvisie ook nodig.

Internationale handel is voor de open Nederlandse economie van groot belang. Een derde van ons bbp en werkgelegenheid hangt samen met de export van goederen en diensten. Tegelijkertijd spelen er gevoelens van onzekerheid over het inkomen en zeggenschap over het werk.³ Internationale handel leidt tot specialisatie en verschuivingen in werkgelegenheid en de aard van het werk. De SER vindt dat het beleid deze maatschappelijke zorgen serieus dient te nemen en ankerpunten dient te bieden voor werknemers en werkgevers. Dit geeft een vorm van houvast die betrokkenen in staat stelt in te spelen op veranderingen.⁴ En dat maakt het mogelijk om aan-

² Zie bijlage 2 voor de samenstelling van de commissie.

³ Euwals, R., Groot, S., Meijerink, G. (2019) Globalisering: geringe regionale effecten, wel onzekerheid, *CPB Policy Brief*, p. 9.

⁴ SER (2012) *Advies Verschuivende economische machtsverhoudingen*, hoofdstuk 4.

passingsprocessen in goede banen te leiden. Kernpunten daarbij zijn het investeren in duurzame inzetbaarheid en een activerend sociaal vangnet. Voor het bedrijfsleven is een goed, stabiel en voorspelbaar ondernemingsklimaat een belangrijke vorm van verankering, onder meer om langetermijninvesteringen te laten renderen.

Reshoring en versterking van de maakindustrie

De motie van de Tweede Kamer stelt dat reshoring de afhankelijkheid van kwetsbare productieketens kan verkleinen en onze economie en werkgelegenheid kunnen versterken. Wij constateren dat het hier in beginsel om twee verschillende zaken gaat. Het onderstaande brengt bij elke van deze twee punten een aantal nuances aan.

Reshoring en kwetsbare productieketens

De vraag of reshoring zal bijdragen aan het verminderen van de kwetsbaarheid van productieketens kan vanuit verschillende invalshoeken benaderd worden. De eerste invalshoek is of bedrijven zullen gaan reshoren om hun productieketens minder kwetsbaar te maken. Aangezien reshoring nu beperkt van omvang is, is dit ook van belang voor de beoordeling van de werkgelegenheidseffecten van reshoring (zie hieronder). De tweede invalshoek is of reshoring gewenst en nodig is om publieke belangen in essentiële ketens te borgen. De derde invalshoek betreft het macro-perspectief: draagt reshoring bij aan een grotere schokbestendigheid van de economie als geheel?

Zullen bedrijven meer gaan reshoren als antwoord op kwetsbare ketens?

De coronacrisis heeft kwetsbaarheden in mondiale productieketens blootgelegd. Daarmee heeft de crisis bij sommige bedrijven geleid tot een herbezinning van bedrijfsstrategieën. Daarbij valt te denken aan scherp koersen op 'just-in time'-productie en het aanhouden van buffervoorraden in grensoverschrijdende productieketens ('just-in-case'-productie). Binnen deze hernieuwde strategieën zal ook de diversificatie van toeleveranciers een belangrijke rol spelen. Robuustheid en betrouwbaarheid zullen weer hoger worden gewaardeerd.

Het verkorten van de productieketens door het terughalen van productie naar Nederland is dus een van de mogelijkheden waarop de bedrijven hun productieketens minder kwetsbaar kunnen maken. Of reshoring of andere aanpassingen vaker gaan voorkomen, is dus afhankelijk van de afwegingen en businessmodellen die bedrijven gebruiken om hun strategie te bepalen. En welke strategie gekozen wordt, hangt af van factoren zoals de omvang van het bedrijf, de uitgangssituatie, de sector

waarin het bedrijf actief is en het land waarheen is uitbesteed. Een bedrijf zal nagaan in hoeverre het verminderen van een bepaald risico opweegt tegen de hogere kosten dat dit teweeg brengt. Daarnaast zijn de technologische ontwikkelingen (zoals digitalisering en robotisering), de beleidsreactie van overheden op de crisis, protectionisme en de reactie op duurzaamheidseisen en klimaatverandering van belang. De UNCTAD en andere gaan er vanuit dat de COVID-crisis zal leiden tot versnelling van een aantal trends die vooral in de richting gaan van verdere regionalisering van productieketens.⁵

Reshoring van productie naar Nederland is nu van bescheiden omvang.⁶ Het gebeurt vooral omdat bedrijven problemen ervaren met de kwaliteit van de uitbestede activiteiten of de kosten ervan hoger zijn dan gedacht, of doordat bedrijven inspelen op nieuwe productietechnieken zoals de inzet van robots waardoor het soms aantrekkelijker wordt om productie terug te halen naar Nederland.⁷ Wij verwachten niet dat reshoring van bedrijfsactiviteiten naar Nederland een substantieel onderdeel zal zijn van de bedrijfsstrategieën gericht op het robuuster en wendbaarder maken van ketens. Daarbij wijzen we erop dat maar een beperkt aantal bedrijven in het verleden bedrijfsactiviteiten internationaal heeft uitbesteed, en dat dit vooral binnen de EU is gebeurd (regionalisering), en veel minder naar China of India (dat geldt zeker voor de maakindustrie).⁸ Wij achten het meer waarschijnlijk dat bedrijven meer buffers zullen aanhouden in grensoverschrijdende ketens en voor zover dat niet te duur is, zullen proberen hun toeleveranciers te diversifiëren. Waar het vooral om gaat, is om een te sterke afhankelijkheid van (een bepaalde groep) leveranciers te voorkomen.

Daarnaast speelt bij bedrijven de vraag hoe ze de transparantie kunnen verhogen binnen ketens die steeds complexer worden. Sommige bedrijven zullen zich mogelijk niet eens bewust zijn geweest van de verregaande complexiteit – en daarmee kwetsbaarheid – van de ketens waarin ze opereren.⁹ Om de transparantie in hun ketens te vergroten, zullen bedrijven waarschijnlijk meer gaan investeren in specifieke technologieën zoals blockchain of ‘Internet of Things’.

5 UNCTAD (2020) *World Investment Report*, p. 157.

6 CBS (2018) *Internationalisatiemonitor 2018-II – Werkgelegenheid*, p. 87.

7 Zie b.v.: SER-verkenning (2016) *Mens en technologie – Samen aan het werk*, p. 105.

8 Zie: CBS (2018) *Internationalisatiemonitor 2018-II – Werkgelegenheid*.

9 Zie: Baldwin, R. (2016) *The Great Convergence: information technology and the new globalization*, Harvard University Press.

Reshoring en publieke belangen in essentiële ketens

Voor tal van medicijnen, medische apparatuur en beschermingsmiddelen zijn wij aangewezen op de wereldmarkt. Met name voor beschermingsmiddelen was Nederland vooral aangewezen op leveranciers uit China, die geconfronteerd werden met een plotselinge stijging van de binnenlandse en buitenlandse vraag naar beschermingsproducten. De coronacrisis laat zien dat het verstandig is om die afhankelijkheid in crisissituaties te verkleinen en waar mogelijk voorraden aan te houden mede als verzekering tegen een plotselinge stijging van de vraag. Leveringszekerheid van medische producten betreft een publiek belang. Dat kan door het aanhouden van strategische voorraden van essentiële goederen, door het behouden of herstellen van bepaalde bedrijfsactiviteiten, of mogelijk – in dit geval – de hele keten. Ook hier is reshoring dus een van de mogelijkheden om de afhankelijkheid in essentiële ketens te mitigeren en middels voorraadvorming of snelle productieverhogingen te kunnen reageren op een vraagschok.

Het verdient aanbeveling om grotere leveringszekerheid van essentiële goederen zoveel mogelijk in EU verband te organiseren; het is inefficiënt als Nederland dit geheel zelfstandig zou regelen, vooral doordat het Nederland aan de nodige schaalvoordelen en (wellicht) bepaalde expertise ontbreekt. Dat neemt niet weg dat het opzetten of behoud van productiecapaciteit voor medische producten en medicijnen in Nederland een bijdrage kan leveren aan meer leveringszekerheid in crisissituaties¹⁰.

Het bestendigen van essentiële ketens zal, ongeacht voor welke van de bovengenoemde mogelijkheden wordt gekozen, gepaard gaan met investeringen en additionele kosten. Naast het feit dat de kosten en baten tegen elkaar afgewogen moeten worden, zal er een zekere bereidheid moeten zijn binnen de Nederlandse overheid en de EU om deze kosten te dragen.

Micro- en macro-schokbestendigheid

We willen er tot slot op wijzen dat reshoring van productie voor een individueel bedrijf een manier kan zijn naast buffervorming en diversificatie om de keten robuuster te maken, maar dat het ertoe kan leiden dat de economie als geheel schokgevoeliger kan worden. Het terughalen van de productie naar het eigen land impliceert dat schokken het eigen land ook harder zullen raken omdat de schok niet deels meer kan worden opgevangen door internationale markten.¹¹

¹⁰ Denktank Coronacrisis (2020) *Contouren van een intelligent herstelbeleid*, p. 16.

¹¹ DNB (2020) *DNBulletin: Coronacrisis geen reden voor beperking van vrijhandel*, 24 september 2020 (<https://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archief/dnbulletin-2020/dnb390194.jsp>).

Werkgelegenheidseffecten

De vraag of reshoring zal leiden tot meer werkgelegenheid kan worden opgesplitst in verschillende deelvragen:

- a. Hoe omvangrijk was offshoring en wat is de verwachting omtrent reshoring?
- b. Heeft offshoring geleid tot een (netto-)verlies aan werkgelegenheid en een toename van de werkloosheid?
- c. Wat is de aard van het werk dat wordt gereshored?

De eerste vraag is in het bovenstaande aan de orde geweest. Wat betreft de tweede vraag kan worden opgemerkt dat de gevonden effecten van offshoring op de werkgelegenheid in Nederland over het algemeen bescheiden of onduidelijk zijn.¹² Wat daarbij nog speelt is het verschil in bruto- en netto-effecten op de welvaart; een verlies aan werkgelegenheid in één deel levert tegelijkertijd mogelijk winst in werkgelegenheid ergens anders op en deze ‘verschuiving’ – in plaats van verlies – kan ook weer een bron voor welvaart zijn. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de effecten voor de arbeidsmarkt kunnen verschillen per niveau van scholing of type werk.

Wat betreft de aard van het werk merken we op dat het bij reshoring met name gaat om productieactiviteiten die in de afgelopen jaren minder arbeidsintensief zijn geworden door innovaties op het gebied van digitalisering, automatisering en robotisering. Door deze innovaties worden de hogere lonen in Nederland gecompenseerd door een hogere productiviteit en gaat het comparatieve voordeel van lageloonlanden een kleinere rol spelen. Reshoring vindt dus vaak plaats als het belangrijkste motief voor offshoring – lagere loonkosten¹³ – naar de achtergrond verdwijnt.

Reshoring kan ook op indirecte wijze banen van goede kwaliteit opleveren, met name wat betreft ondersteunende dienstverlening. Ervaring leert dat ondersteunende dienstverlening, zoals sales, design, onderhoud en transport, vaak wordt georganiseerd rondom centrale productielocaties. Naast dergelijke agglomeratie-effecten biedt reshoring kansen voor banencreatie voor kwetsbare groepen.

Alhoewel reshoring dus wel degelijk werkgelegenheid kan opleveren, zijn er twee kanttekeningen bij te plaatsen. Ten eerste zullen er – in ieder geval in directe zin –

¹² Zie: SER (2008) *Advies Duurzame globalisering - Een wereld te winnen*, pp. 96-8; Groot, S., Akçomak S., Groot, H.L.F. de (2013) *The impact of trade, offshoring and multinationals on job loss and job finding*, *CPB Discussion Paper*; CBS (2018), *Internationalisatiemonitor 2018-II - Werkgelegenheid*. Volgens het CBS verdwenen er in de periode 2014–2016 meer dan 30 duizend banen uit Nederland als gevolg van offshoring, waarvan 18 duizend in de industrie en 12 duizend in de dienstverlening, handel en bouw. Merk echter op dat het totaal aantal banen in industrie in deze periode steeg van 759.000 naar 764.000.

¹³ CBS (2018) *Internationalisatiemonitor 2018-II - Werkgelegenheid*, p. 79.

in beperkte mate banen bij komen door het toenemende gebruik van machines en computergestuurde processen. Ten tweede vereist het werk dat reshoring oplevert vaak bepaalde technologische kennis en expertise en is het de vraag of het arbeidsaanbod in Nederland hier goed genoeg op is toegerust.¹⁴ Kennisintensieve banen vragen als vanzelfsprekend om een proactief overheidsbeleid met een stevige inzet op sociale innovatie en een leven lang ontwikkelen.

Beleidsconclusies

1. Reshoring is een middel, geen doel

Reshoring is een bedrijfsstrategie die om verschillende redenen kan worden ingezet, waaronder het robuuster maken van ketens. Dat kan ook op andere wijze: buffervorming en diversificatie. In beginsel is de keuze voor reshoring dan ook een keuze die bedrijven moeten maken; de overheid kan dat keuzeproces moeilijk sturen en moet dat ook niet willen. De coronacrisis moet niet leiden tot een beweging naar autarkie of onnodige beperking van handelsstromen: juist voor een open economie als de Nederlandse zou dit funest zijn. Belangrijk hierbij is dat een nauwe verwevenheid van economische activiteiten spreiding mogelijk maakt.

Als bedrijven besluiten om productie naar Nederland terug te halen, dan kan de overheid dit faciliteren door voorwaarden te scheppen die passen binnen beleid om het verdienvermogen te versterken. Daarbij zal de overheid zich met name moeten richten op het opleidings- en kennisniveau van de (toekomstige) beroepsbevolking. Het is van cruciaal belang dat er voldoende kennis en expertise beschikbaar is in Nederland gezien het toenemende belang van digitalisering, automatisering en robotisering. Daarbij is het overigens wel van belang dat de verwachtingen niet te hooggespannen zijn: reshoring kan onder bepaalde voorwaarden banen opleveren, maar de omvang ervan is gering en de teruggehaalde productieactiviteiten zijn vaak sterk geautomatiseerd of gerobotiseerd.

2. Essentiële ketens

In essentiële ketens kunnen overheidsmaatregelen wenselijk zijn om publieke belangen met betrekking tot leveringszekerheid te beschermen. Dat kan op verschillende manieren: door het aanhouden van strategische voorraden, door reshoring (bijvoorbeeld voor de productie van bepaalde generieke geneesmiddelen), of door het omzetten van bestaande productielijnen voor de productie van essentiële goederen. Het verdient aanbeveling om grotere leveringszekerheid van essentiële

14 Zie voor een verdere toelichting: SER (2016) Verkenning *Mens en technologie – Samen aan het werk*.

goederen zoveel mogelijk in EU verband te organiseren (zie hieronder). Indien mogelijk, verdient daarbij het aanleggen van strategische voorraden de voorkeur omdat dit het minst marktversturend uitwerkt.

3. Europa nodig om kosten te reduceren en schaal te creëren

Het robuuster maken van ketens is kostbaar. Het is daarom verstandig om in Europees verband te streven naar robuustere ketens en middelen om aan een plots stijgende vraag te voldoen. Op deze wijze wordt schaal gecreëerd en kunnen de kosten worden beperkt. Dit vraagt ook om een strategisch industriebeleid dat inzet op toekomstig verdienvermogen, weerbaarheid en innovatie en is toegesneden op het borgen van publieke belangen. Een dergelijk proactief beleid vraagt mogelijk ook om het inzetten op meer strategische open autonomie, waarmee Europa de positie van zijn industrie kan versterken. Toegang tot de interne markt maakt Europa uiteindelijk krachtiger: protectionisme moet worden tegengegaan. Dat betekent ook dat het handelsbeleid een rol heeft om te zorgen dat Europa minder kwetsbaar is.

Vervolgadvies SER

In het bovenstaande is een aantal relativerende kanttekeningen geplaatst bij reshoring opgevat als het terughalen van eerder uitbesteedde activiteiten naar Nederland. Daarmee is echter een aantal vragen die de motie oproept nog niet beantwoord:

- Hoe kan Nederlands en Europees beleid bijdragen aan de versterking en toekomstbestendigheid van de industrie? Waarom is dit van belang?
- Waar liggen kwetsbaarheden in de ketens gezien ook de toenemende protectionistische tendensen?
- Hoe kan het industriebeleid ervoor zorgen dat Nederland en de EU weerbaarder en wendbaarder worden, zonder een fort Europa te creëren? Dat betekent ook dat het handelsbeleid een rol heeft om te zorgen dat Europa minder kwetsbaar is.
- Waarin en hoe moet strategische autonomie worden nagestreefd?

Deze vragen hoopt de SER te kunnen beantwoorden in een meer uitgebreid vervolgadvies.

Hoogachtend,

Mariëtte Hamer
Voorzitter SER

Bijlagen

Adviesaanvraag

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Sociaal-Economische Raad
Mevrouw drs. M. Hamer, voorzitter
Postbus 90405
2509 LK DEN HAAG

Datum 19 JUNI 2020
Betreft Adviesaanvraag Reshoring/ Versterking Concurrentiekracht Industrie

Geachte mevrouw Hamer,

De Tweede Kamer heeft mij bij motie verzocht om het onderwerp *reshoring in de maakindustrie* aan uw SER Denktank Coronavirus voor advies voor te leggen. Voor de invulling van de uitvoering voor deze motie verwijs ik naar de bijlage.

Ik geef u daarbij in overweging om bij advisering het blikveld richten op het hoofddoel versterken van de concurrentiekracht van de Nederlandse industrie, waarbij ik reshoring als een resultante beschouw van bedrijfsbeslissingen over optimalisering in de eigen bedrijfsvoering.

Hoogachtend,

Eric Wiebes
Minister van Economische Zaken en Klimaat

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie**
Directie Topsectoren en
Industriebeleid

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Ons kenmerk
DGBI-TOP / 20164918

Bijlage(n)
1

Vergaderjaar 2019–2020

35 420

Noodpakket banen en economie

Nr. 57

MOTIE VAN HET LID PIETER HEERMA C.S.

Voorgesteld 28 mei 2020

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de coronacrisis de kwetsbaarheid van internationale productieketens duidelijk maakt;

overwegende dat veel productie de afgelopen decennia is verplaatst naar India en China;

overwegende dat de maakindustrie een belangrijke motor voor de Nederlandse economie vormt;

overwegende dat via reshoring de afhankelijkheid van kwetsbare productieketens kan worden verkleind en onze economie en werkgelegenheid kunnen worden versterkt;

verzoekt de regering, om de Denktank coronavirus op korte termijn om een advies te vragen over hoe reshoring de maakindustrie kan versterken,

en gaat over tot de orde van de dag.

Pieter Heerma
Aartsen
Segers
Asscher
Marijnissen

Samenstelling van de ad-hoc commissie Reshoring

Leden

Plaatsvervangende leden

Voorzitter

prof. dr. H.L.F. (Henri) de Groot

Onafhankelijke leden

prof. dr. M.P. (Marcel) Timmer

Y. (Yannick) Hemmerlé

Werkgeversleden

drs. T.R.A. (Thomas) Grosfeld
(VNO-NCW/MKB-Nederland)

R. (Reineke) Timmermans
(VNO-NCW/MKB-Nederland)

G. (Geert) Huizinga (FME)

K. (Kasper) Buiting

Werknemersleden

J.J. (Jacob-Jan) Koopmans (FNV)

J.P. (Jan- Pieter) Daems (CNV)

A.C. (Amerik) Klapwijk MSc (VCP)

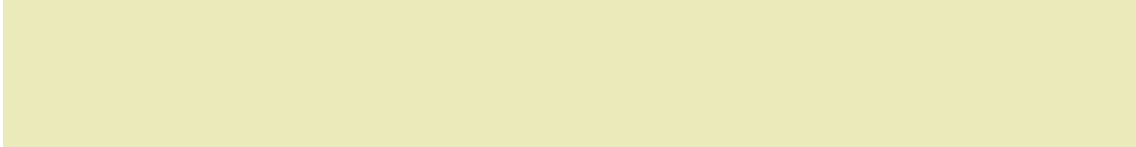
Ministeriële vertegenwoordigers

drs. H. (Herm) van der Beek (Min. EZK)

Secretariaat

dr. B. (Bart) van Riel

dr. H.J.A. (Herbert) Rolden

Publicatieoverzicht

Algemeen

Publicaties van de SER verschijnen digitaal. Alle publicaties zijn te downloaden op onze website www.ser.nl. Sommige publicaties zijn in boekvorm te bestellen via communicatie@ser.nl. Van de adviezen verschijnt eveneens een Engelstalige samenvatting. Deze is te vinden op de webpagina van het desbetreffende advies en de Engelstalige website van de SER.

Adviezen

Advies Reshoring

2021, 28 pp., publicatienummer 21/01

Advies Private Scholingsmiddelen

2020, 90 pp., publicatienummer 20/10

Verkenning Platformeconomie

2020, 180 pp., publicatienummer 20/09

Advies Samen naar duurzame ketenimpact - Toekomstbestendig beleid voor internationaal MVO

2020, 92 pp., publicatienummer 20/08

Advies Biomassa in balans - Een duurzaamheidskader voor hoogwaardige inzet van biograndstoffen

2020, 170 pp., publicatienummer 20/07

Advies Markt voor persoonlijke dienstverlening in internationaal perspectief- Varianten en denkrichtinge

2020, 102 pp., publicatienummer 20/06

Advies Directe import van buiten de EU - Gelijke bescherming én gelijk speelveld!

2020, 70 pp., publicatienummer 20/05

Verkenning & advies Biomonitoring en sensing - Gezondheid en privacy op de werkvloer centraal

2020, 96 pp., publicatienummer 20/04

Advies Bevorderen van deelname medewerkers aan or

2020, 46 pp., publicatienummer 20/03

Verkenning Zorg voor de toekomst - Over de toekomstbestendigheid van de zorg

2020, 238 pp., publicatienummer 20/02

Verkenning Volatiliteit Nederlandse economie nader bezien

2020, 142 pp., publicatienummer 20/01

Advies Grenswaarde voor dieselmotorenemissie (DME)

2019, n.n.b., publicatienummer 19/17

Advies Inventarisatie leven lang ontwikkelen in sociale zekerheid

2019, 54 pp., publicatienummer 19/16

- Advies Strategische agenda hoger onderwijs*
2019, 28 pp., publicatienummer 19/15
- Advies Obstakels deelname ondernemingsraden - Termijnen en andere belemmeringen*
2019, 40 pp., publicatienummer 19/14
- Advies Kansen pakken en risico's beheersen - Over de samenhang tussen de SDG's en IMVO*
2019, 144 pp., publicatienummer 19/13
- Advies Diversiteit in de top - Tijd voor versnelling*
Deel I - Samenvatting & Visie raad op gender en culturele diversiteit
Deel II - Analyse
2019, 100 pp. (deel I) en 190 pp. (deel II), publicatienummer 19/12
- Verkenning Hoge verwachtingen - Kansen en belemmeringen voor jongeren in 2019*
2019, 192 pp., publicatienummer 19/11
- Verkenning Overleg met en consultatie van sociale partners in de publieke sector*
2019, 30 pp., publicatienummer 19/10
- Advies Verkorting termijnen actief en passief kiesrecht leden ondernemingsraad.*
2019, 22 pp., publicatienummer 19/09
- Advies Grenswaarde voor o-Toluidine*
2019, 18 pp., publicatienummer 19/08
- Advies Grenswaarde voor vinylchloridemonomeer (VCM)*
2019, 18 pp., publicatienummer 19/07
- Advies Nationale klimaataanpak voor regionale industriële koplopers*
2019, 40 pp., publicatienummer 19/06
- Advies Naar een nieuw pensioenstelsel*
2019, 48 pp., publicatienummer 19/05
- Verkenning Integratie door werk. Meer kansen op werk voor nieuwkomers*
2019, 82 pp., publicatienummer 19/04
- Advies Prioriteiten voor een fair Europa - Samen sterker in een onzekere wereld*
2019, 162 pp., publicatienummer 19/03
- Advies Samen werken aan taal - Een advies over laaggeletterdheid*
2019, 94 pp., publicatienummer 19/02
- Advies Grenswaarde voor Hydrazine*
2019, 18 pp., publicatienummer 19/01
- Advies Grenswaarde schimmel alfa-amylase*
2018, 16 pp., publicatienummer 18/08
- Advies Grenswaarde voor Tarwemeelstof*
2018, 18 pp., publicatienummer 18/07
- Advies Grenswaarde voor 4,4'-methyleendianiline (MDA)*
2018, 16 pp., publicatienummer 18/06
- Signalering Vluchtelingen en Werk - Een nieuwe tussenbalans*
2018, 98 pp., publicatienummer 18/05

Rapporten

Verbreding en versterking financiering MKB

2014, 80 pp., ISBN 978-94-6134-067-2

Energieakkoord voor duurzame groei

2013, 146 pp., ISBN 978-94-6134-057-3

Nederlandse economie in stabielere vaarwater: een marco-economische verkenning

2013, 64 pp., ISBN 978-94-6134-052-8

Engelstalige publicaties

TTIP - Transatlantic Trade and Investment Partnership

2016, 196 pp., ISBN 978-94-6134-081-8, ordeno. 16/04E

The power of consultation: The Dutch consultative economy explained

General brochure, 2010, 34 pp., ISBN 978-94-6134-011-5

Europe 2020: The New Lisbon Strategy

Abstract, 2009, 40 pp., ISBN 90-6587-991-9, ordeno. 2009/04E

Social and Economic Council's Statement on International Corporate Social Responsibility

Statement, 2008, 91 pp., ISBN 90-6587-983-8

On sustainable globalisation: A world to be won

Abridged version, 2008, 132 pp., ISBN 90-6587-979-X, ordeno. 2008/06E

Overige publicaties

IMVO Convenant Pensioen - internationaal verantwoord beleggen Pensioenfondsen

2018, 72 pp., verkrijgbaar via IMVO website: www.imvoconvenanten.nl/

IMVO Convenant Verzekeringen - internationaal verantwoord beleggen in de verzekeringssector

2018, 64 pp., verkrijgbaar via IMVO website: www.imvoconvenanten.nl/

IMVO Convenant Voedingsmiddelen

2018, 72 pp., verkrijgbaar via IMVO website: www.imvoconvenanten.nl/

IMVO Convenant Goud - Werken aan een verantwoorde goudketen

2017, 66 pp., verkrijgbaar via IMVO website: www.imvoconvenanten.nl/

Convenant Duurzame Kleding en Textiel

2016, 100 pp., verkrijgbaar via IMVO website: www.imvoconvenanten.nl/

Leidraad personeelsvertegenwoordiging - met toelichting en bijlagen

2010, 104 pp., ISBN 90-6587-998-6

Voorbeeldreglement Ondernemingsraden - met toelichting en bijlagen

2010, 264 pp., ISBN 90-6587-997-8

Colofon

Uitgave

Sociaal-Economische Raad
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

E communicatie@ser.nl

www.ser.nl

Tekst

Ad-hoc commissie Reshoring

Illustratie

Shutterstock

Vormgeving en opmaak

2D3D, Den Haag (basisontwerp);
SER, afdeling Communicatie, Grafische vormgeving

© 2021, Sociaal-Economische Raad

Alle rechten voorbehouden

Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding.

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

Bezuidenhoutseweg 60

Postbus 90405

2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

E communicatie@ser.nl

www.ser.nl

© 2021, Sociaal-Economische Raad